OBSAH

O autorech XI
Kapitoly a jejich autoři XIII
Přehled nejdůležitějších zkratek XV
Předmluva k 2. vydání XVII
Úvod XX

1. Stát. Základní charakteristika 1
1.1 Stát a znaky státnosti 1
1.2 Identita státu 2
1.3 Historické zdroje moderní státnosti 10
1.4 Formování státu moderního typu 13
1.5 Demokratický a nedemokratický stát: kritéria pro analýzu 18
1.6 Neliberální (nedemokratické) státy: ideová východiska a organizace moci 26
1.7 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 30

2. Suverenita moci a suverenita státu 33
2.1 Pojem suverénní moci 33
2.2 Teoretická východiska 34
2.3 Suverenita státu (vnitřní a vnější) 42
2.4 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 45

3. Stát mezi státy. Globalizace. Evropeizace 47
3.1 Vývoj evropské integrace 55
3.2 Ústavní kontext členství v Evropské unii 59
3.3 Evropeizace 64
3.4 Struktura moci a orgánů v EU. Vztahy mezi orgány 68
3.5 Systém ochrany lidských práv. Listina základních práv EU 76
3.6 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 79

4. Obyvatelstvo, jednotlivec a stát 81
4.1 Obyvatelstvo, lid, národ, občané 81
4.2 Státní občanství 89
4.2.1 Myšlenkové a historické zdroje státního občanství 89
4.2.2 Teoreticko-právní povaha státního občanství a jeho obsah 92
4.2.3 Prameny právní úpravy státního občanství 96

4.2.4 Způsoby nabývání a pozbývání státního občanství 98
4.2.4.1 Způsoby nabývání státního občanství 98
4.2.4.2 Způsoby pozbývání státního občanství 103
4.3 Občanství územních samosprávných celků a členských jednotek federace 104
4.4 Občanství EU 106
4.5 Státní příslušnost právnických osob 110
4.6 Právní postavení cizinců a apatridů ve státě pobytu 110
4.6.1 Vstup na území státu a jeho opuštění 111
4.6.2 Azyl a uprchlictví 112
4.6.3 Typy právního režimu cizinců na území státu pobytu 113
4.7 Perspektivy obyvatelstva a státního občanství 114
4.8 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 117

5. Lidská práva a jejich ochrana 119
5.1 Jednotlivec, společnost, stát 119
5.2 Základní terminologie lidských práv 121
5.3 Zdroje a povaha lidských práv 122
5.4 Historické trendy prosazování ideje lidských práv 127
5.4.1 Od hledání „správného" k subjektivním právům jednotlivce ... 128
5.4.2 Od udělení práv po uznání již existujících práv, od listin práv některých po listiny práv všech lidí 129
5.4.3 K postupnému rozšiřování chráněných práv a k rozšíření odpovídajících povinností na straně státu 130
5.4.4 Ke konstitucionalizaci a později internacionalizaci ochrany práv, propojení trendů 131
5.4.5 K rozšiřování a proměně ochrany lidských práv v digitálním prostředí a k potřebě reagovat na nové způsoby jejich ohrožení 131
5.5 Bližší klasifikace práv 132
5.5.1 Klasifikace podle obsahu práv 133
5.5.2 Klasifikace podle tzv. generací práv 133
5.5.3 Klasifikace podle subjektu práva 134
5.5.4 Klasifikace podle typu povinnosti 137
5.5.5 Klasifikace podle omezitelnosti práv 139
5.6 Prameny a prostředky ochrany lidských práv 140
5.6.1 Ochrana lidských práv na vnitrostátní úrovni 140
5.6.1.1 Prameny vnitrostátní ochrany lidských práv 142
5.6.1.2 Prostředky vnitrostátní ochrany lidských práv 143
5.6.2 Ochrana lidských práv na mezinárodní úrovni 148
5.6.2.1 Prameny mezinárodní ochrany lidských práv 149
5.6.2.2 Prostředky mezinárodní ochrany lidských práv 152
5.7 Metodologie soudního přezkumu zásahů do lidských práv 155

5.8 Vertikální a horizontální účinek lidských práv 161
5.9 Lidská práva a lidské povinnosti 164
5.9.1 Povinnost odpovídající lidskému právu jiného 166
5.9.2 Povinnosti subjektu lidského práva 166
5.10 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 167

6. Teorie ústavy. Ústavní a demokratický právní stát 169
6.1 Demokracie 169
6.1.1 Pojem a historie 169
6.1.2 Přímá a nepřímá (reprezentativní) demokracie 172
6.2 Právní stát 178
6.2.1 Pojem a historie 178
6.2.2 Právní stát a demokracie 180
6.2.3 Demokratický právní stát a bránící se demokracie 181
6.3 Ústava, konstitucionalismus a ústavní stát 183
6.3.1 Dělení ústav 185
6.3.2 Funkce ústav, hodnocení ústav a ústavní mezery 190
6.3.3 Přezkum ústavnosti 192
6.3.4 Nezměnitelnost ústav 193
6.3.4.1 Přirozenoprávní východisko 193
6.3.4.2 Imanentní omezení 194
6.3.4.3 Výslovné omezení (klauzule věčnosti) 194
6.3.4.4 Rigidní ústava 196
6.3.4.5 Flexibilní ústava 196
6.4 Zásadní rozhodnutí 197
6.4.1 Marbury v. Madison (soudní přezkum ústavnosti, hierarchie) .. 197
6.4.2 Kesavananda Bharati (přelomový rozsudek NS Indie a imanentní omezení změn ústavy – základní struktura ústavy) .. 199
6.5 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 200

7. Volby a volební systémy 203
7.1 Principy volebního práva 204
7.1.1 Všeobecnost volebního práva 204
7.1.2 Rovnost volebního práva 208
7.1.3 Přímost volebního práva 213
7.1.4 Tajnost volebního práva 214
7.1.5 Svobodné volby 217
7.2 Volební orgány a ochrana integrity volebního procesu 218
7.3 Volební systémy 220
7.3.1 Typologie volebních systémů a jejich vliv na stranický systém .. 221
7.3.2 Většinové volební systémy 225
7.3.3 Poměrné volební systémy 231
7.4 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 238

8. Politické strany v ústavním systému 241
8.1 Politické strany a jejich postavení ve státě, společnosti a ústavním systému 241
8.2 Systém politických stran 253
8.3 Právní úprava postavení politických stran a jejich institucionalizace ... 256
8.4 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 260

9. Princip dělby moci. Horizontální struktura moci 263
9.1 Princip dělby moci 263
9.2 Ústavní instituty charakteristické pro rigidní pojetí principu dělby moci .. 267
9.3 Formy vlády 271
9.3.1 Parlamentní forma vlády 272
9.3.2 Prezidentská forma vlády 277
9.3.3 Poloprezidentská forma vlády 281
9.4 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 286

10. Vertikální struktura a organizace moci 289
10.1 Jednotný stát 289
10.2 Územní samospráva 293
10.3 Formy složených společenství států 298
10.3.1 Konfederace 298
10.3.2 Federace a federalismus 301
10.4 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 308

11. Parlament a moc zákonodárná 311
11.1 Pojem a znaky parlamentu 311
11.2 Pravomoci a funkce parlamentů 314
11.3 Bikameralismus 322
11.4 Organizace a způsob jednání parlamentu 325
11.5 Právní postavení členů parlamentu 327
11.6 Aktuální otázky 331
11.7 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 334

12. Moc výkonná a byrokracie (státní služba) 335
12.1 Moc výkonná 335
12.1.1 Vrcholné orgány moci výkonné a jejich vzájemné vztahy 339
12.1.2 Hlava státu 344
12.1.3 Vláda a její vztah ke správním orgánům 349
12.2 Byrokracie (státní služba) 353
12.2.1 Pojem a historie 353
12.2.2 Soudobá byrokracie 354
12.2.3 Tradiční kariérní model 355
12.2.4 Meritní modely 358

12.2.5 Kritika byrokracie 360
12.3 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 361

13. Soudní moc 363
13.1 Soudní moc a spravedlivé rozsouzení 363
13.2 Kdo jsou soudci 367
13.3 Podle čeho soudy a soudci rozhodují 368
13.4 Systém soudů a organizace soudnictví 373
13.5 Podmínky pro výkon soudnictví a správa soudnictví 378
13.6 Princip spravedlivého procesu 379
13.7 Princip nezávislosti soudní moci 382
13.8 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 386

14. Stát, náboženství a církve 389
14.1 Vývoj vztahu státu a náboženství 389
14.2 Koncepční otázky vztahu státu, církví a náboženských společností 390
14.3 Obecná pravidla pro omezení výkonu náboženské svobody 398
14.4 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 403

15. Soudobý konstitucionalismus 405
15.1 Konstitucionalismus 405
15.2 Paradoxy soudobého konstitucionalismu 409
15.3 Obecné otázky soudobého konstitucionalismu 412
15.4 Shrnutí a náměty k dalším úvahám 416

Summary: Theory of the StateThe State. An Individual. Constitutionalism 418
Resumé: Théorie de L'État. L'État. L'Individu. Le Constitutionalisme 421
Seznam citované literatury 424
Věcný rejstřík 440